

Kvinder i academia

I dette opslag vil vi (Pelle Oliver Larsen og Bente Rosenbeck) samle det vi har skrevet om kvinder i academia. I 2025 er det 150 år siden kvinder fik adgang til universitetet i Danmark.

Kvindes adgang til universitetet i 1875

Spørgsmålet om kvinders adgang til universitetet er flere gange behandlet med udgangspunkt i Nielsine Nielsens ansøgning og fokus på sagsbehandlingen 1873-75. Ud over referatet i universitetet årbog for 1873-75 (s. 3-19) (se <https://tidsskrift.dk/kuaarvog/article/view/82617/118250>) kan der fx henvises til

- *Nielsine Nielsens Erindringer*. Nyt Nordisk Forlag 1985. Første udgave kom som *Danske Lægememoirer* bd. 4, udgivet af Anker Agerbo i 1941. Der findes kopier af det maskinskrivne manuskript både i Rigsarkivet og Det Kongelige Bibliotek, og sidstnævnte har digitaliseret manuskriptet: https://www.kb.dk/e-mat/dod/130022885724_color.pdf.
- Lis Jacobsen (red.), *Kvindelige Akademikere 1875-1925* (1925), s. 117-35. Link til *Kvindelige Akademikere 1875-1925*. Findes elektronisk: <https://slaegtsbibliotek.dk/929008.pdf>.
- Thelma Jexlev, "Kvindes adgang til universitetet. Et eksempel på sagsbehandling i 1870'erne." I: *Spor. Arkiver og deres historie*, red. Karen Hjorth et al., 1987, s. 115-29. Kan tilgås digitalt fra Danske Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk/2023/941034.pdf>.
- Niels Petersen, "Københavns Universitet 1848-1902." I: *Københavns Universitet 1479-1979* bd. II: *Almindelig historie 1788-1936*, red. Leif Grane & Kai Hørby, 1993, s. 384-97.
- Dorthe Chakravarty & Sarah von Essen: *Nielsine Nielsen. Danmarks første kvindelige læge og akademiker*. Fald's forlag 2019.

Pelle Oliver Larsen har skrevet to artikler, udgivet i 2022, som i modsætning til denne forskning sætter historien ind i en større international sammenhæng og udvider den kronologiske ramme, hvilket har givet nye indsigter. Den ene artikel, "Bør kvinder være læger?" (*Scandia*), handler om debatten, både i offentligheden og ved universitetet, om kvinders adgang til at studere fra Clara Raphael-fejden i 1851 til 1875. Den danske debat undersøges i et internationalt komparativt perspektiv, og konklusionen er at den fulgte de samme spor som i alle andre vestlige lande. Det gælder ikke mindst de væsentlige, men oversete moralske argumenter for at kvinder skulle være læger. Den anden artikel, "En ukvindelig dame?" (*HT*), anlægger derimod et transnationalt perspektiv på den samme historie: Artiklen undersøger hvordan de første kvindelige akademikere (først og fremmest læger) i USA og siden også Europa blev fremstillet i

Danmark fra Elizabeth Blackwell som den første kvinde i USA tog medicinsk eksamen i 1849, og frem til 1875. Omkring 1870 var man klar over at kvinder også i Danmark ville søge adgang til universitetet, og det var blevet en udbredt opfattelse at kvinder ville kunne blive læger uden at det ødelagde deres kvindelighed.

- "Bør kvinder være læger? Debatten om kvinders adgang til universitetet i Danmark, 1851–1875." *Scandia. Tidskrift för historisk forskning*, 2022, 88 (1): 13–39. DOI: <https://doi.org/10.47868/scandia.v88i1.24205>.
- "Kvindelig (læge)videnskab, børnepasning og moral." *Scandia blogg*, 23. juni 2022. <https://journals.lub.lu.se/scandia/announcement/view/167>.
- "En ukvindelig dame? Billedet af udenlandske kvindelige læger og andre akademikere i Danmark 1849–1875." *Historisk Tidsskrift*, 2022, 122 (1): 35–71. <https://tidsskrift.dk/historisktidsskrift/article/view/132922> [kræver login].

Kvinder ved universitetet

Pelle Oliver Larsen har skrevet en længere artikel om kvinder på universitet i de første 50 år: "Universitetets køn" fra 2012. Artiklen handler især om Det Filosofiske Fakultet og analyserer universitetet og fakultetet som en i videnskabelig og social forstand maskulin institution. For tiden arbejder han på en bog om den første generation af kvindelige medicinstuderende og læger i Danmark.

- "Universitetets køn. Kønsnormer og kvinders karrieremuligheder ved Københavns Universitets Filosofiske Fakultet, 1875-1925." *Historisk Tidsskrift*, 2012, 112 (2): 423-67. <https://tidsskrift.dk/historisktidsskrift/article/view/56634/76836>.

Bente Rosenbeck har interesseret sig for kvinder i academia, så længe hun har arbejdet på universitetet. Hendes første artikel "Ud til grænserne – og lidt længere. Udkom i Nina Lindgren og Eva Winkel(red.). *Kvinnliga forskarpionjärer i Norden: Rapport från et seminarium 27. november 1986*. Rapport nr. 8 Stockholm: Jämfo 1987.

I 1994 redigerede hun sammen med Marianne Alenius og Nanna Damsholt: *Clios døtre gennem hundrede år. I anledning af historikeren Anna Hudes disputats 1893*. Museum Tusulanums Forlag 1994.

I 2014 udkom bogen *Har videnskaben køn? Kvinder i forskning*. Museum Tusulanums Forlag, 2014.

I 2016 var det 100 år siden, at den første kvinde blev ansat som lektor på Københavns Universitet. Valfrid Palmgren Munch-Petersen blev ansat for at undervise i svensk. I den anledningen arrangerede Bente Rosenbeck et symposium på Københavns Universitet. Hun skrev bl.a. om hende i "Om at etablere og bryde kønnets grænser i academia" i tidsskriftet *Gränslös* (2016).

- "Om at etablere og bryde kønnets grænser i akademien." *Gränslös. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, 2016, 6: 23-35. <https://journals.lub.lu.se/grl/article/view/15564/14057>.

Munch-Petersen blev ikke ansat i et egentligt embede. Den første kvinde som blev ansat efter loven om lige adgang til erhverv i det offentlige fra 1921, var Julie Vinter Hansen, som Bente Rosenbeck skrev om i *Universitetsavisen* 2022.

- "100-års jubilæum for astronomisk sejr for ligestillingen." *Universitetsavisen*, 22. december 2022. <https://uniavisen.dk/100-aars-jubilaem-for-astronomisk-sejr-for-ligestillingen/>

I 2017 blev der afholdt endnu et symposium om kvindelige akademikere denne gang både om de første kvindelige forskere og kvindeforskere. Bente Rosenbeck fik sin indledning trykt i *Universitetsavisen*, og flere af de øvrige indlæg kan høres på symposiets hjemmeside.

- [Symposium om de første kvindelige forskere og kvindeforskere på Københavns Universitet.](#)
- "De kvindelige akademikere mangler i KU's historieskrivning." *Universitetsavisen* 13. november 2017. <https://uniavisen.dk/de-kvindelige-akademikere-mangler-kus-historieskrivning/>

I 2018 skrev Bente Rosenbeck "Videnskabens herreværelser" i *Weekendavisen* 23. november. Artiklen handler bl.a. om videnskabernes Selskab, der først optog kvinder fra 1968.

Kvinder i universitetshistorierne

Der er ikke meget fokus på kvinder i de eksisterende danske universitetshistorier. Glemte er at det ikke kun er mandlige studerende som har erobret rektors talerstol i festsalen. I 1970 erobrede studerende Karen Syberg iklædt et brudeslør således talerstolen på Københavns Universitet. Det står bare ikke ret mange steder, heller ikke på universitetets hjemmeside.

- Rasmus Friis, "Overset: Vidste du, at også en kvinde har kapret talerstolen i festsalen?" *Universitetsavisen* 5. marts 2020. <https://uniavisen.dk/overset-vidste-du-at-ogsaa-en-kvinde-har-kapret-talerstolen-i-festsalen/>
- "Karen Sybergs harmdirrende tale: 'Søstre! Velkommen til mændenes bedste ægteskabsmarked!'" *Universitetsavisen* 5. marts 2020. <https://uniavisen.dk/karen-sybergs-harmdirrende-tale-soestre-velkommen-til-maendenes-bedste-aegteskabsmarked/>

Øvrig forskning

På Århus Universitet findes projektet "Kvindernes Universitet: Århus Universitet 1928-2000." Projektleder Ning de Coninck-Smith. Ph.d.-studerende Pernille Svare Nygaard og postdoc Astrid Elkjær Sørensen.

- Projektets hjemmeside: "Kvindernes universitet."
<https://projekter.au.dk/kvindernes-universitet/>

På Bente Rosenbecks hjemmeside: benterosenbeck.dk findes to opslag Kvinder i akademia: [Kvinder i akademia - Bente Rosenbeck](#) og Kvinderegensen: [Kvinderegensen - Bente Rosenbeck](#). Kvinderegensen indeholder bl.a. Kvinderegensens blå bog, Erindringsglimt og et opslag: Pionererne.